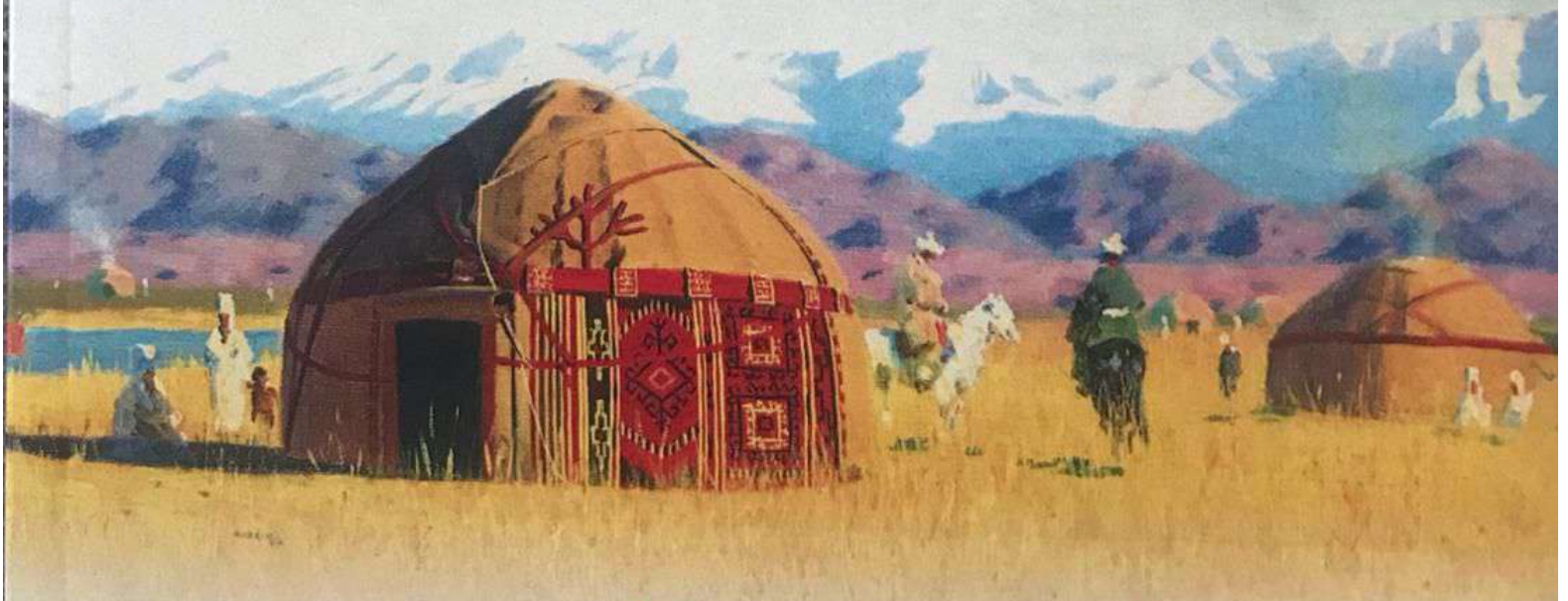
GENEL TÜRK TARİHİ ARAŞTIRMALARI ve GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

Editörler:
Orhan Doğan
Hikmet Demirci



SELENGE

GENEL TÜRK TARİHİ ARAŞTIRMALARI VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

Editörler

Orhan Doğan

Hikmet Demirci

İstanbul, 2023

SELENGE YAYINLARI

No: **290** | Tarih Serisi: **198** | **Ekim 2023, 1. Baskı**

EDİTÖRLER
Orhan Doğan - Hikmet Demirci

YAYIMA HAZIRLAYAN
Murat Çaylı

SON OKUMA
İnayet Bebek

KAPAK TASARIMI
Şevket Dönmezoğlu

SAYFA DÜZENİ
Hilal Yazlık

BASKI-CİLT
Repar Dijital Matbaası

ISBN
978-625-6967-42-7

SERTİFİKA NO.
40675

Selenge Yayınları,
Repar Tasarım
Matbaa ve Reklamcılık
Ticaret Limited Şirketi'nin
tescilli markasıdır.

Mimar Sinan Mah.,
Selami Ali Efendi Cad., No: 5
34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: 0 (212) 522 48 45
www.selenge.com.tr
e-posta: selenge@selenge.com.tr

© Bu kitabın tüm hakları saklıdır. Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar dışında metin ya da görseller yayınevinin izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9

KATKIDA BULUNANLAR 11

GİRİŞ 13

BİRİNCİ BÖLÜM

MERHUM HOCALARIMIZ: PROF. DR. MUSTAFA KAFALI, PROF. DR. SALİM CÖHCE, PROF. DR. ENVER KONUKÇU, PROF. DR. ABDÜLKADİR DONUK

TÜRK TARİHÇİLİĞİNİN VE TÜRK DÜNYASI'NIN ULU ÇINARI: PROF. DR. MUSTAFA KAFALI - *Üçler Bulduk* 23

TÜRK TARİHİ UĞRUNDA BİR ÖMÜR: PROF. DR. SALİM CÖHCE - *İbrahim Tellioğlu* 29

TARİHE ADANAN BİR ÖMÜR: PROF. DR. ENVER KONUKÇU - *Neslihan Durak* 37

TÜRKLÜĞE VE TARİH BİLİNCİNE ADANAN BİR ÖMÜR: PROF. DR. ABDÜLKADİR DONUK - *Muallâ Uydu Yücel* 43

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL TÜRK TARİHİ VE SINIRLARI HAKKINDA

GENEL TÜRK TARİHİ: ORTAK TÜRK DÜNYASI TARİHİ - *Abdulkadir Yuvalı* 59

BOZKIR TARİHİNDE ÇAĞLAR AYRIMI VE GENEL TÜRK TARİHİNİN SINIRLARI - *Osman Karatay* 75

GENEL TÜRK TARİHİ'NİN KAPSAMA ALANI VE TEMEL KAYNAKLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME - *Vâris Çakan* 83

UMUMÎ TÜRK TARİHİ KÜRSÜSÜ'NÜN TEŞEKKÜLÜNDE RUS TARİH EKOLÜNÜN ETKİSİ VAR MI? - *Serkan Acar* 96

GENEL TÜRK TARİHİ'NİN ZAMAN VE MEKÂN SINIRLILIĞI / SINIRSIZLIĞI ÜZERİNE: OSMANLI-TÜRK TARİHİ ÖRNEĞİ - *Canan Kuş Büyüktaş* 107

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENEL TÜRK TARİHİ ARAŞTIRMALARI HAKKINDA TESPİTLER

ARKEOLOJİ VE TARİH İLİŞKİSİ - *Muhammet Beşir Aşan* 125

HİNDİSTAN TÜRK TARİHİ ÇALIŞMALARININ GENEL TÜRK TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ - *Neslihan Durak* 133

SİBİRYA'YI YAZMAK: NASIL BAŞLADI VE NELER YAPILABİLİR? - *Yusuf Akbaba* 140

İRAN EKSENLİ TÜRK TARİHİ ARAŞTIRMALARI: TESPİTLER VE ÖNERİLER - *Filiz Teker* 151

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GENEL TÜRK TARİHİ KAYNAKLARININ KULLANIMI VE PROBLEMLERİ

TARİH ARAŞTIRMALARINDA KAYA RESİMLERİNİN KAYNAK OLARAK KULLANIMI VE DEĞERİ - *Hasan Aksoy* 167

GÖKTÜRK TARİHİNİN ÇİN KAYNAKLARI - *Hayrettin İhsan Erkoç* 189

ETNO-DİL BİLİMSEL YAKLAŞIM: SOĞD BELGELERİNDE HUN ADI VE KÖKLERİNE DAİR ARGÜMANLAR - *Başak Kuzakçı* 212

GENEL TÜRK TARİHİ ALANINDA ERMENİ KAYNAKLARININ YERİ VE ÖNEMİ - *Telli Korkmaz* 229

İDİL-URAL TATAR SÜRELİ YAYINLARININ GENEL TÜRK TARİHİ KAYNAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (1905-1918) - *Emre Özsoy* 240

TÜRK DÜNYASI BAĞLAMINDA SSCB ARŞİV KAYNAKLARININ KULLANIMINDA SOĞUK SAVAŞ ETKİSİ SORUNU VE TEMELLERİ - *Emre Teğin* 261

TÜRKİSTAN TARİHİ ARAŞTIRMALARINDA KİLİSE ARŞİVLERİ - *Mehmet Önder Duran* 271

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL TÜRK TARİHİ'NDE BAZI TARİHÎ MESELELER

BULGARCILIK HAREKETİ VE TÜRK TARİHİNE YANSIMALARI - *Dinçer Koç* **289**

BAZI ÂDİLŞÂHÎLER SULTANLIĞI VAKAYİNAMELERİ GÖZÜNDEN ŞEHZADE SELİM VE ŞEHZADE MURAD ARASINDAKİ REKABETİN BÂBÜRLÜ ORDUSUNUN AHMEDNAGAR KUŞATMASINA (1595) ETKİSİ - *Cihan Oruç* **297**

MİRZA HASAN FESAÎ'NİN FARSNÂME-İ NASIRÎ'SİNİN TÜRK OYMAKLARINA İLİŞKİN KISIMLARI VE ESERİN GENEL TÜRK TARİHİ ARAŞTIRMALARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ - *Şenay Yanar* **317**

GENERAL KONSTANTİN PETROVİÇ VON KAUFMAN FAALİYETLERİNDE TÜRKİSTANDA İŞGAL, DÜZEN VE SÖMÜRÜ (1871-1872) - *Ömer Karataş* **328**

ALTINCI BÖLÜM

GÜNÜMÜZ TÜRKİYE'SİNDE GENEL TÜRK TARİHİ'NİN YERİ

TÜRKİYE ÜNİVERSİTELERİNDE GENEL TÜRK TARİHİ'NE AİT LİSANS DERSLERİ- BAŞLIK PROBLEMLERİ- ÖNERİLER - *Hikmet Demirci* **349**

ÜNİVERSİTELERDE GENEL TÜRK TARİHİ ALANINDA VERİLEN DERSLERİN DİĞER ALANLARA KIYASLA YETERSİZ KALMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME - *İlker Türkmen* **382**

SOVYET SONRASI TÜRKDİLLİ ALANDA TARİHYAZIMI - *Fuat Hacısalihoğlu* **391**

TARİHE ADANAN BİR ÖMÜR: PROF. DR. ENVER KONUKÇU

Neslihan Durak



Prof. Dr. Enver Konukçu, Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vurgu yaptığı "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir, yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır" şeklindeki ifadesine layık olma düsturuyla yetişmiş kişilerden biridir. Ele aldığı onlarca eseriyle tarihin karanlık sayfalarını aydınlığa kavuşturmuş büyük bir bilge, aynı zamanda bir ekoldür.

Kıymetli hocamız, Bolu'nun bir ilçesi olan günümüzde ise Düzce sınırları içerisinde yer alan merkezî bir yerleşim yerinde 08.08.1944'te dünyaya gelmiştir. Ancak hocamızın ifadesine göre doğumu daha önceki bir tarihtir. Hocamızın doğumu, muhtemelen büyük Bolu depreminde küçük yaşta olduğu için 1941-1944 yılları arasındadır.

Babasının Düzce'de görev yapmasından dolayı ilk, orta ve lise öğrenimini Düzce'de tamamlayan Enver Konukçu, lise döneminden itibaren tarihe büyük ilgi duymuştur. Lisede iken arkadaşları tarafından "Heredot" diye kendisine isim takılan Enver Konukçu, Seniha Ermen ve Beyhan Öztürk gibi tarih öğretmenlerinin teşvikiyle tarihçi olmaya karar vermiştir.

Lise eğitiminin ardından 1962'de İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne kaydolan Enver Konukçu, Ord.

Prof. Dr. Ahmet Zeki Velidi Togan, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu, Dr. Mustafa Kafalı ve Dr. Gülçin Çandarlıoğlu başta olmak üzere İlkçağ, Ortaçağ ve Yeniçağ dallarında pek çok hocadan dersler almıştır.

Üniversitenin tarih bölümünde okumanın zorluğunu hissetse de pek çok sınıf arkadaşı ile yarışmanın bilgi yolundan geçtiğini anlamış ve bu bağlamda kitap kurdu olup çıkmıştır. O dönemde gerek üniversite çevresinde gerekse de Beyoğlu-Taksim taraflarında yer alan Hollanda, Alman ve Fransız arkeoloji kitaplıklarına giderek bilgi ve görgüsünü arttırmıştır. Kendisini geliştirmesi ile Ord. Prof. Dr. Ahmet Zeki Velidi Togan'ın dikkatini çekmiş, onun ve Dr. Gülçin Çandarlıoğlu'nun nezdinde "Bolu Bölgesi Türkmen Kabileleri" tezi ile Umumî Türk Tarihi Kürsüsü'nden 1967 yılında mezun olmuştur.

Mezun olmasının ardından kısa bir müddet, Sakarya Sosyal Araştırma Merkezi ve Salihli liselerinde tarih öğretmenliğinde bulunan Enver Konukçu, 16 Mart 1968 tarihinde Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi'ne Tarih Asistanı olarak tayin edilmiştir.

1972 yılında "Kuşan ve Akhunlar Tarihi" ile doktor unvanını alan Enver Konukçu, aynı yıl Karaçi Üniversitesi'nin İslam Tarihi Kürsüsü'nde "Hindistan Tarihi" alanında araştırmalar yapmak için Pakistan'a gitmiş ancak altı ay burada kalmasının ardından Hindistan-Pakistan savaşının çıkmasıyla İran-Lübnan yoluyla Türkiye'ye dönmüştür.

Pakistan dönüşünde doçentlik çalışmalarına başlayan Dr. Enver Konukçu, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün Atatürk Üniversitesi'ne sağladığı bol kadrolu yurt dışı imkânlarından faydalanarak Los Angeles'e giderek California Üniversitesi'nde (UCLA) "Indo-Turcica" alanlarında çalışmalar yapmıştır. O, California Üniversitesi'ndeki çalışmalarının ardından Erzurum'a dönerek 1978 yılında "Kalaç Sultanlığı" tezi ile doçent unvanını almıştır, 1988'de de profesör olmuştur.

Erzurum'da bölüm başkanlığı ve enstitü müdürlüğü görevlerinde bulunan Prof. Dr. Enver Konukçu, Batum, Tiflis ve Gence Üniversitelerinde de kısa süre misafir öğretim üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Neticede Doğu Anadolu'da görev aşkıyla yürüttüğü kırk üç yıllık görevini yaş sınırından dolayı

tamamlamış ve 8 Ağustos 2011 yılında emekliye ayrılarak Aydın'a yerleşmiştir.

Resim öğretmeni Tomris Hanım'la evli olan Prof. Dr. Enver Konukçu'nun Elvan ve Erdem isminde iki çocuğu, Türker isminde bir torunu bulunmaktadır. Hayatının son dönemlerini Aydın'da geçiren Prof. Dr. Enver Konukçu, 78 yaşında hayatını kaybetmiştir.

"Hocaların Hocası" olarak bilinen Prof. Dr. Enver Konukçu, Türk tarihinde Ortaçağ'dan Yeni ve Yakınçağ'a; Yakınçağ'dan Cumhuriyet tarihine kadar farklı alanlar da araştırma ve incelemeler yapmış, yaşayan tarihçiliğimizin önemli simalarından biri olmuştur. O, yazdığı onlarca eserler ve yetiştirdiği sayısız öğrencileriyle modern Türk Tarihçiliğinin gelişmesine katkıda bulunmuş önemli bir şahsiyettir.

Prof. Dr. Enver Konukçu, sadece bir eğitimci olmamış, bir araştırmacı ve bir tarih filozofu da olmuştur. Bu anlamda tarih ilmine; Hindistan, Selçuklu, Osmanlı ve özellikle Erzurum başta olmak üzere Doğu Anadolu ve Kafkasya tarihine ciddi katkılar yapmıştır. Özellikle Ermenilerin Anadolu'da Müslümanlara yaptıkları katliamları gün yüzüne çıkarmak için birçok kazı çalışmasına katılmış, araştırmalarıyla sözde Ermeni soykırımının asılsız olduğunu, Ermenilerin Müslümanlara soykırım yaptığını tüm dünyaya duyurmaya çalışmıştır.

Türk tarihçiliğine onlarca eser armağan etmiş olan Prof. Dr. Enver Konukçu, kendisine öğretilenleri ve kendi öğrendiklerini genç nesillere aktarmıştır. O, geçmiş olaylar dizilerini sadece genç nesillere aktarmakla kalmamış, daha önce yazılmamış olayları da araştırarak yazıya geçiren, tarihi yazan tarihçi olmuştur. O, Türk tarihçiliğine yeni bir bakış açısı oturtmaya çalışmış önemli bir şahsiyettir.

Prof. Dr. Enver Konukçu, arşivi en iyi kullanan ve öğrencilerini de arşive yönlendiren büyük tarihçilerden biridir. Belge ve arşiv belki de hocanın hayatında en çok kullandığı kelimelerden ikisi olmuştur. Öğrencilerine bilgiden daha çok, bilginin kaynağına nasıl gidilir onu göstermeye gayret göstermiştir. Özellikle ülkemizde Hindistan tarihi araştırmaları denildiğinde akla ilk gelen isimlerden biri olan Prof. Dr. Enver Konukçu, hayatını mesleğine duyduğu aşkla geçirmiştir. O, Türk tarihçiliğine hepsi

kendi konusunda ilk olabilecek değerli çalışmalar armağan etmiş, Anadolu'nun birçok farklı üniversitesinde görev yapan onlarca tarihçi akademisyen yetiştirmiştir.

Ömrünü tarihe ve tarihçiliğe adamış, "Hocaların Hocası" Prof. Dr. Enver Konukçu tam bir İstanbul beyefendisidir. Karşısında kim olursa olsun daima siz diye hitap etmiş, kişilerin makamına değil şahsına saygı göstermiştir. Kızgın olduğu zamanlarda bile bunu karşı tarafa yansıtmamaya gayret göstermiş, kalp kırarak değil gönül kazanarak çalışmayı, eğitmeyi, öğretmeyi kendisine prensip hâline getirmiştir. Her zaman gülen yüzü, babacan tavrıyla çevresindekilere mutluluk ve enerji vermiştir. Öğrencilerine hep bir şeyler öğretebilmek için kendisini seferber etmiştir.

12 yüksek lisans, 31 doktora tezinin danışmanlığını yürütmüş olan Prof. Dr. Enver Konukçu ölümüne kadar da ilim dünyasına önemli çalışmalar kazandırmıştır.

Prof. Dr. Enver Konukçu'nun Basılı ve Hazırlığı Bitmiş Eserleri
1. Kuşan ve Akhunlar Tarihi, Ankara 1973
2. Şehr-i Mübarek Erzurum, Ankara 1982
3. Düzce, İstanbul 1984
4. Köroğlu'na Kadar Bingöl, Ankara 1987
5.Van'ın Ruslar Tarafından İşgali, Ankara 1990
6. Kazım Karabekir'in Kaleminden Doğunun Kurtuluşu, Ankara 1990
7. Selçuklulardan Cumhuriyete Erzurum, Ankara 1992
8. Kara ve Akkoyunluların Yurdunda, İstanbul 1993
9. Tarihte ve Günümüzde Hasankale, İzmir 1994
10. Otlukbeli Savaşının Yeri ve Önemi, Ankara 1997
11. Cumhuriyetin 75. Yılında Tercan, Ankara 1998
12. Otlukbeli Meydan Savaşı, Ankara 1998
13. Bolu Tarihi, Ankara 1998

14. Ardahan Tarihi, Ankara 1999
15. Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Erzurum 1999
16. Alaşehir Kongresi, Ankara 2000
17. Büyük Güçler ve Ermeni Kıskacındaki Erzincan'ın Albayrağımıza Kavuşması, Ankara 2001
18. Erzincan-Üzümlü (Cimin) Erzincan 2004
19. Kocaeli'nin İlk Osmanlı Yöneticisi Süleyman Paşa, Kocaeli 2009
20. Arasboyunda Sa'dlılar, Ankara 2009
21. Sürmeli Emîri Hüsam ed-Dîn Hızır, Ankara 2009
22. Erzurum'da Mustafa Kemal'i Ilıca ve İstanbul Kapı Karşılamaları, Erzurum 2009
23. Hendek, İstanbul 2010
24. Bir Köy Tarihi: Cinis, İstanbul 2010
25. Erzurum'da Karskapı Şehidliğindeki İki Mezar, Erzurum 2010

Prof. Dr. Enver Konukçu'nun Hazırlığı Bitmiş Basıma Hazır Eserleri
1. Ahmed Fevzi Paşa Enver Paşa ile Karşıtlığı
2. Ankara-İstanbul Arasında Düzce ve Düzceliler
3. Atatürk Üniversitesi
4. Azap'ta Düzceli Şehid Yarbay Osman Bey
5. Bayezid Köprüsü: Geyve'de Sakarya'nın İncisi
6. Düzce'deki Bolu Caddesi: 7. Bolu Dağı
7.Bolu Dağı
8. Doğu'da Kırküç Yıl
9. Düzce: Kuruluştan Günümüze Kadar

10. Düzceli Meşhurlar
11. Fatih Sultan Mehmed'in Gebze'deki Ölümü
12. Geyve: İpek Yolu Üzerinde Tarihi Bir Kasaba
13. Gölyaka Tarihi
14. Gümüşova Tarihi
15. Kaptan Mehmed Paşa: Ardahan'dan Aziziye'ye Kadar
16. Karasu
17. Kemal Atatürk Döneminde Düzce
18. Kocaeli Fatihi Akçakoca
19. Konur Alp: Konur Alp'den Konur Apa'ya
20. Kültür Hayatında Düzce: Medreseden Üniversiteye
21. Sakarya Tarihi
22. Şam'da Şehid Düşen Bir Bolulu Seyyidağa oğlu Hasan Efendi
23. Türk Ermeni İlişkileri

Prof. Dr. Enver Konukçu'nun Alana Dair Makale ve Madde Çalışmaları
1. Hindistan tarihine dair: 18 makale
2. Ermeni Meselesine dair: 14 makale
3. Şehir ve Bölge Tarihi ile ilgili: 118 makale
4. Cumhuriyet Dönemine dair: 20 makale
5. Diyanet İslam Ansiklopedisi'nde: 55 madde
6. Türkler Ansiklopedisi'nde: 4 madde
7. Osmanlı Ansiklopedisi'nde: 1 madde